

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

EESTI INFO- JA KOMMUNIKATSIOONITEHNOLOOGIA SEKTORI ETTEVÕTETE UURING

Helena Rozeik

Tutvustus ITL seminaril 26/11/2009

Ettekande teemad

- **Uuringu eesmärk**
- **Uuringu metoodika:**
  - **Andmete kogumine ja andmebaasi koostamise lähtealused**
  - **Veebiküsitluse läbiviimine**
- **Tulemused:**
  - **Viimaste aastate trendid IKT sektoris**
  - **IKT ettevõtete ekspordiküsitluse 2009 tulemused**
- **Kokkuvõte**
- **Soovitused IKT sektori ettevõtete ekspordivõimaluste suurendamiseks**

IKT sektori ettevõtete kaardistamine

- **Tellijad: Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liit**
- **Periood: Juuni – November 2009**
- **Meeskond:**
  - Helena Rozeik (Praxis)
  - Anne Jürgenson (Praxis)
  - Vaho Klaamann (Santa Monica Networks, IKT ekspert)
  - Lisaks konsultandid ITLst (Enn Saar, Jüri Jõema) ja IBSst (Marek Tiits)
- **Uuringu koostamist on rahastatud Euroopa Liidu Sotsiaalfondi vahenditest**

Uuringu eesmärk

- **Anda ülevaade Eesti IKT sektori ettevõtete arengutest viimastel aastatel**
- **Hinnata IKT ettevõtete ekspordivõimalusi- ja võimekust**
  - Selgitada välja praegused ja tulevased ekspordimahud
  - Peamised ekspordi sihtturud
  - Eksporti soodustavad ja takistavad tegurid
  - Ettevõtete senine koostöö teiste ettevõtetega ekspordi suunaliste tellimuste täitmisel
  - Muutused põhikompetentsides – tootearendus, tööjõud
  - EASi roll IKT ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamisel

Kasutatud andmed ja metoodika

1. Andmed

- Eesti Statistikaameti aastastatistika andmed 2003-2007 ja lühiajastatistika andmed 2008-2009
  - IKT sektor alasektorite lõikes vastavalt majanduse tegevusalade klassifikaatorile EMTAK 2003, töötajate arv, müügitulu, eksport, kasum, lisandväärtus, teadus- ja arendustegevuskulud
- Äriregistri andmed IKT sektori kohta 2007. aastal
  - IKT sektor alasektorite lõikes vastavalt majanduse tegevusalade klassifikaatorile EMTAK 2008, olulisemad majandusnäitajad, ettevõtete asutamisaasta, omanike päritolu
- IKT sektori ettevõtete ekspordiküsitluse 2009 andmed
  - IKT ettevõtete senine eksporditegevus, ekspordi soodustavad ja takistavad tegurid, koostöö teiste ettevõtetega ja asutustega, ettevõtete valmisolek ja tulevikuperspektiivid, tootearendus ja tööjõud, EASi roll sektori toetamisel

2. Metoodika

- Kirjeldav-dünaamiline ja graafiline analüüs (risttabelid, joonised, võrdlused)
- Veebiküsitlus - milline on IKT sektori ekspordivõimekus ja -võimalused?
  - Küsitlus viidi läbi kõikide Äriregistri andmebaasis olevate IKT ettevõtete kohta (välja arvatud hulgimüügifirmad), kelle müügi käive oli 2007.aastal vähemalt 3 miljonit krooni aastas
  - Küsitlus hõlmas lisaks eksportivatele ettevõtetele ka mitte-eksportivaid ettevõtteid, kui potentsiaalseid ekspordööre
  - 89 veebivastust, 69 eksportivatelt ettevõtetelt ja 20 mitte-eksportivatelt ettevõtetelt

IKT sektori definitsioon vastavalt OECD-le (I)

EMTAK 2008	ARVUTITE JA ELEKTROONIKASEADMETE TOOTMINE
26111	Elektronkomponentide tootmine
26121	Trükkplaatide tootmine
26201	Arvutite ja arvuti välisseadmete tootmine
26301	Sideseadmete tootmine
26401	Tarbeelektronika tootmine
26801	Magnetandmekandjate ja optiliste andmekandjate tootmine
	INFO- JA SIDETEHNIKA HULGIMÜÜK
46511	Arvutite, arvuti välisseadmete ja tarkvara hulgimüük
46521	Elektroonika- ja telekommunikatsiooniseadmete ning nende osade hulgimüük

IKT sektori definitsioon vastavalt OECD-le (II)

EMTAK 2008	TARKVARA KIRJASTAMINE
58211	Arvutimängude kirjastamine
58291	Muu tarkvara kirjastamine
	TELEKOMMUNIKATSIOON
61101	Telefoniteenus
61109	Muu traatsideteenuse osutamine
61201	Mobiilsideteenus
61209	Muu traadita sideteenuse osutamine (sh traadita Internet)
61301	Satelliitsideteenuste osutamine
61901	Muu telekommunikatsioon

IKT sektori definitsioon vastavalt OECD-le (III)

EMTAK 2008	PROGRAMMEERIMINE, KONSULTATSIOONID JMS TEGEVUSED
62011	Programmeerimine
62021	Arvutialased konsultatsioonid
62031	Arvutisüsteemide ja andmebaaside haldus
62091	Muud infotehnoloogia- ja arvutialased tegevused
	ANDMETÖÖTLUS, VEEBIHOSTING JMS TEGEVUSED; VEEBIPORTAALIDE TEGEVUS
63111	Andmetöötlus, veebihosting jms tegevused
63121	Veebiportaalide tegevus
	ARVUTITE JA SIDESEADMETE PARANDUS
95111	Arvutite ja sideseadmete parandus
95121	Sideseadmete parandus

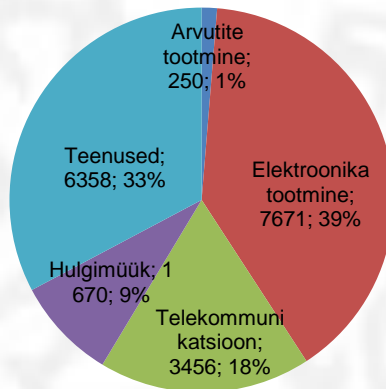

IKT sektori olulisemad karakteristikud 2007. aastal

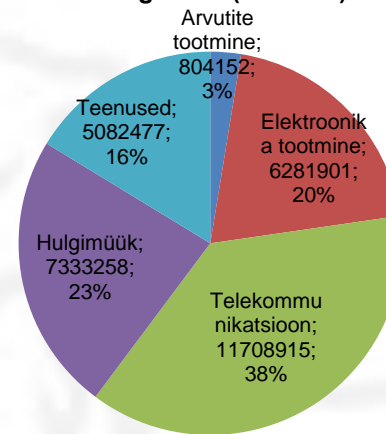
- IKT ettevõtete arv suurusjärgus 2 000
- Nendest:
  - ilma töötajateta 32,6% (642 ettevõtet)
  - 1-9 töötajaga 41% (812 ettevõtet)
  - üle 250 töötaja 0,5% (9 ettevõtet), kes annavad 40% sektori tööhõivest
  - kuni 1 MEEK 61,8% (1218 ettevõtet)
  - üle 100 MEEK 2,3% (45 ettevõtet), kes annavad 75% sektori kogukäibest
- Kõige enam on sektoris väikseid teenindustettevõtteid :
  - 58,9 % programmeerimine, konsultatsioonid
  - 7,8% telekommunikatsioon
  - 2,5% elektroonika tootmine
  - 1,6% arvutite ja sideseadmete tootmine

IKT sektori struktuur olulisemate näitajate lõikes, 2007

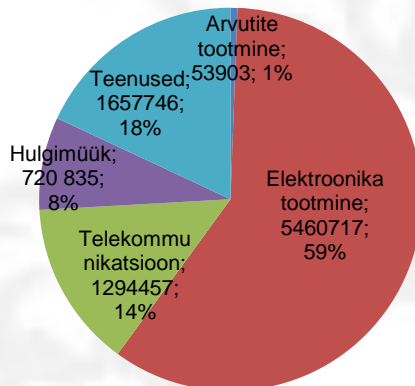
Keskmine töötajate arv

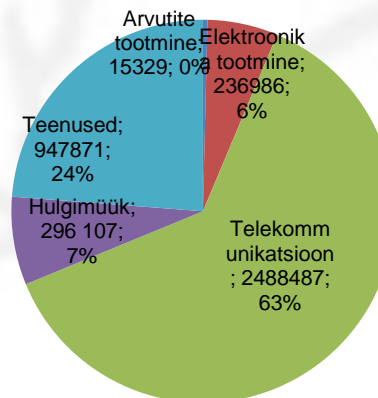
Müügi käive (tuh EEK)

Eksportikäive (tuh EEK)

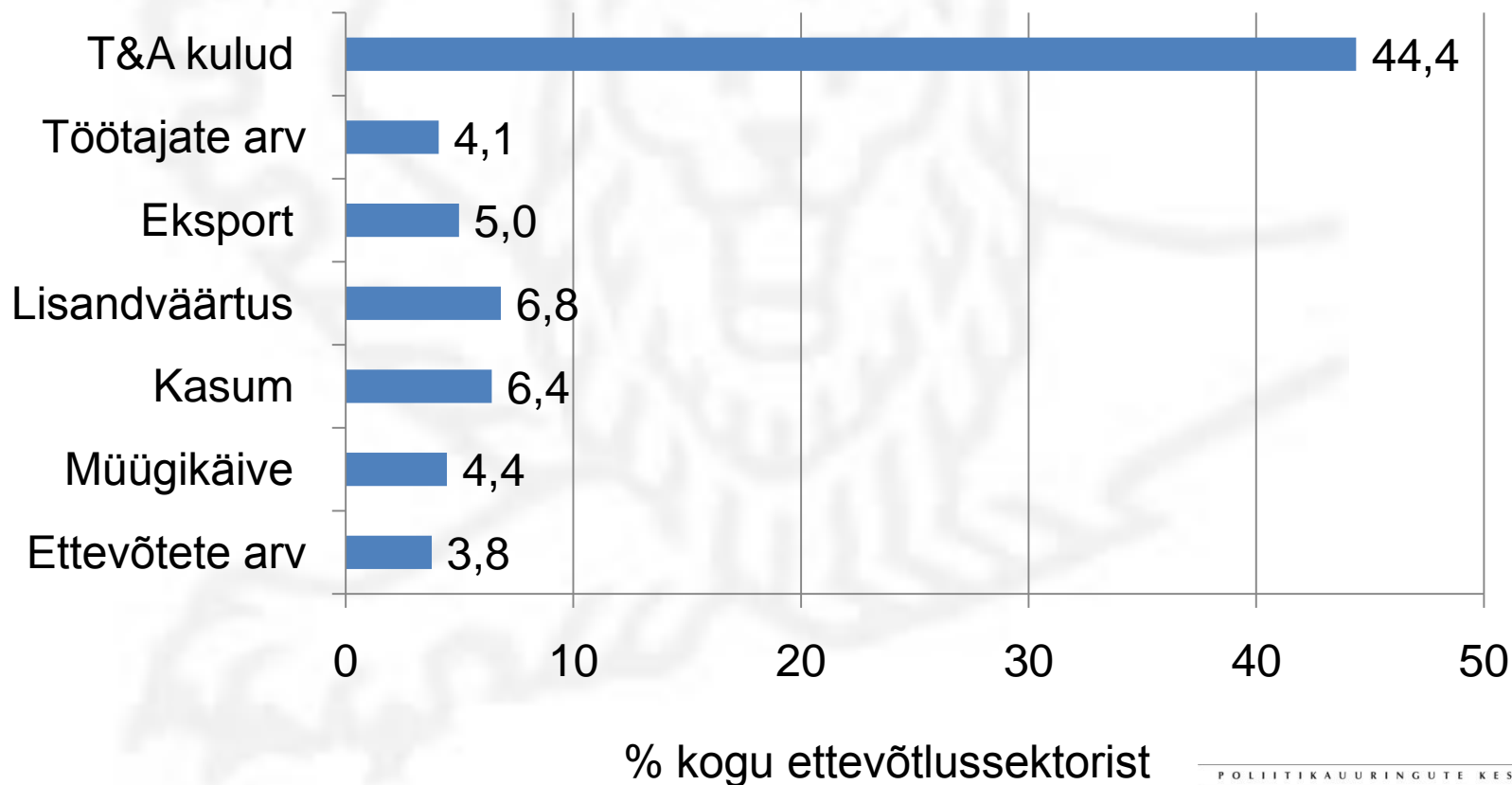
Puhaskasum (tuh EEK)

Allikas: Statistikaamet. Märkus: Arvutite tootmine sisaldab ka kontorimasinate tootmist. Elektronika tootmine sisaldab radio-, televisiooni- ja sideseadmete tootmist ning meditsiini-, optika-, täppisriistade ja ajanäitajate tootmist.

IKT sektori osakaal majanduses, 2007

- IKT sektori osakaal majanduses suhteliselt väike, panustades tööhõive, ekspordi ja lisandväärtuse loomisse 4-7%

Allikas: Statistikaamet

Teenusettevõtete arv kasvanud, 2003-2007

- Viimastel aastatel on ettevõtteid juurde loodud eelkõige IKT teenuste sektoris

- 2005-2007 loodud uutest teenuste ettevõtetest tegutsevad:

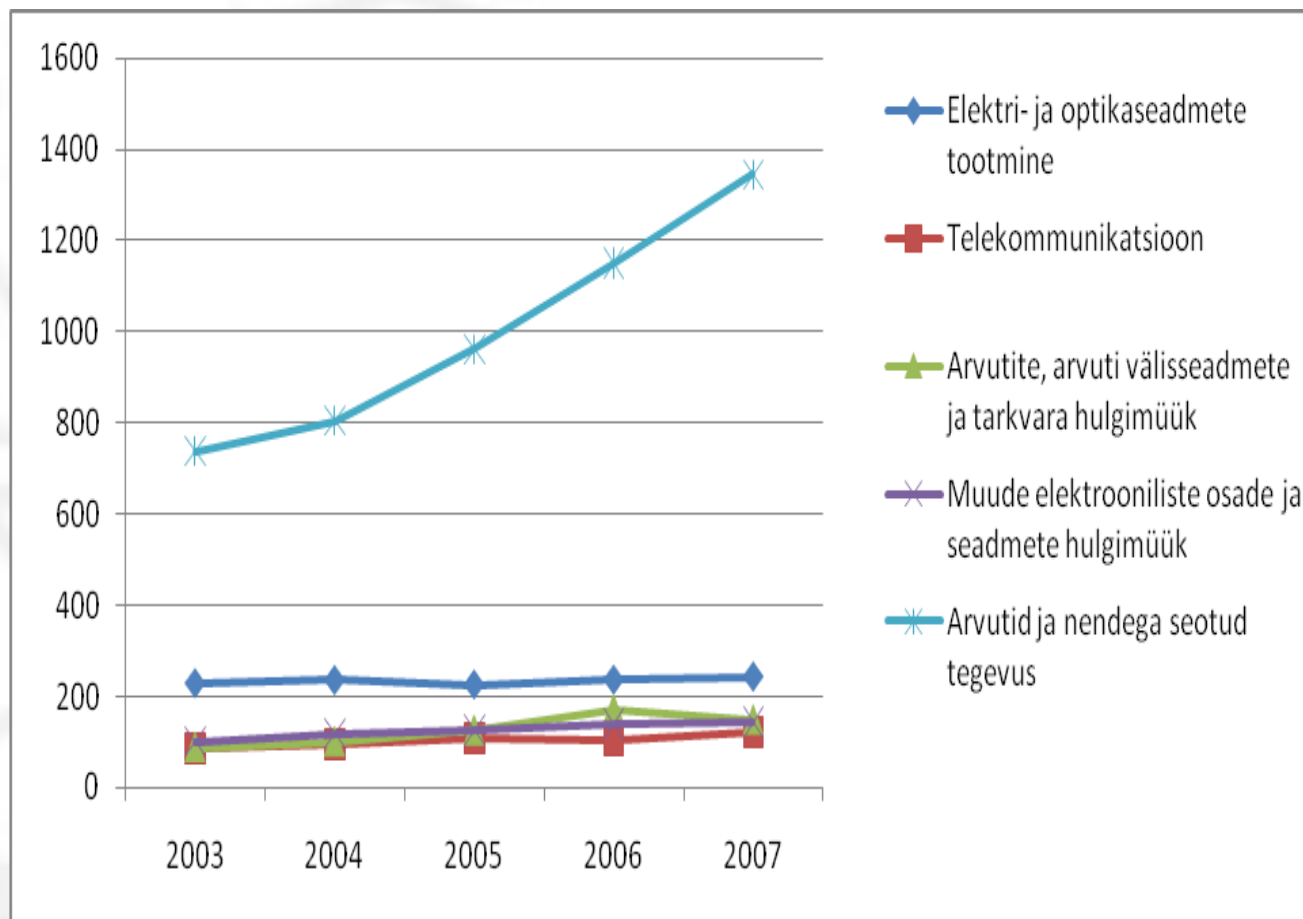
- 82%

- programmeerimine ja konsultatsioon

- 12% andmetöötlus, veebhosting jms tegevus

- 4% arvutite ja sideseadmete parandus

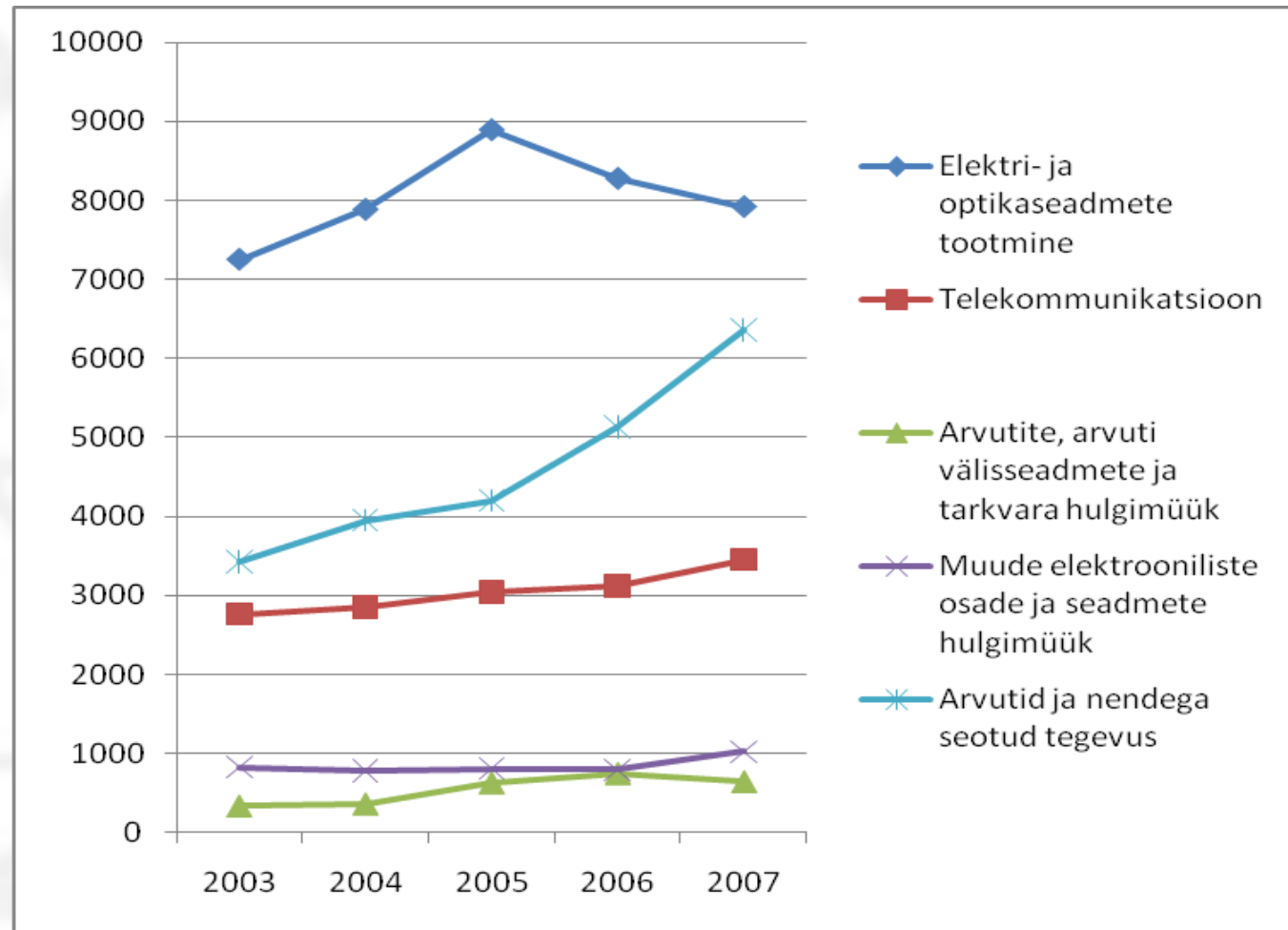
- 2% tarkvara kirjastamine

Allikas: Statistikaamet (EMTAK 2003)

Töötajate arv kasvanud IKT teenusettevõtetes, 2003-2007

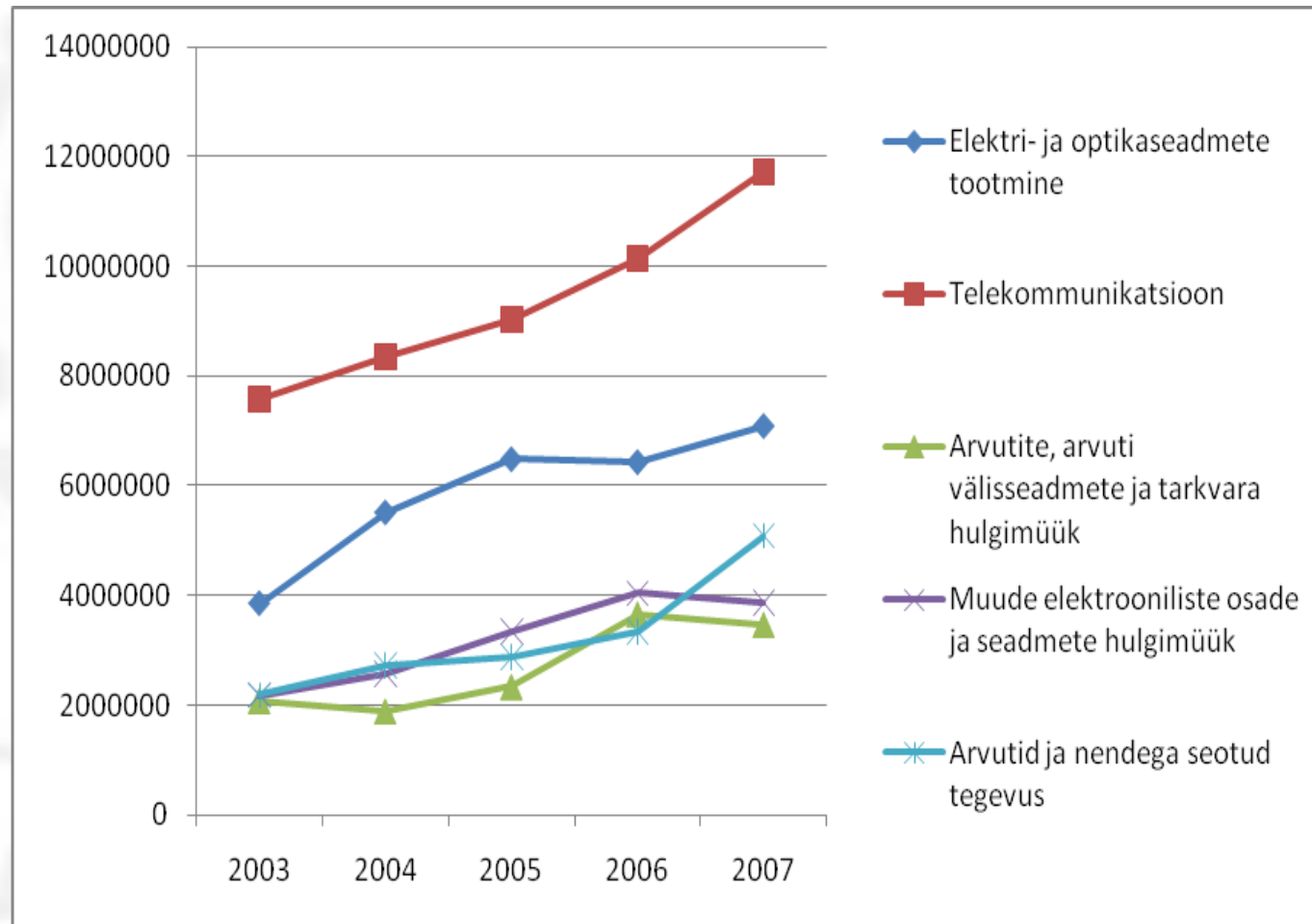
- Ka töötajate arv on kasvanud peamiselt teenuste sektoris
- Kokku 2007.a. IKT sektoris 19 404 töötajat
- 2006 vs 2007 kasv 7,3%
- 85% ettevõtetest on Eesti omandis
- 13% ettevõtetest välisomandis

Allikas: Statistikaamet (EMTAK 2003)

IKT ettevõtete käibe kasv jätkub, 2003-2007 (tuh EEK)

- Kiireim kasv telekommunikatsiooni ettevõtetes
- 2006 vs 2007 kasv 13,1%
- 2005 vs 2004 kasv 14,1%
- 2004 vs 2003 Kasv 171,7%

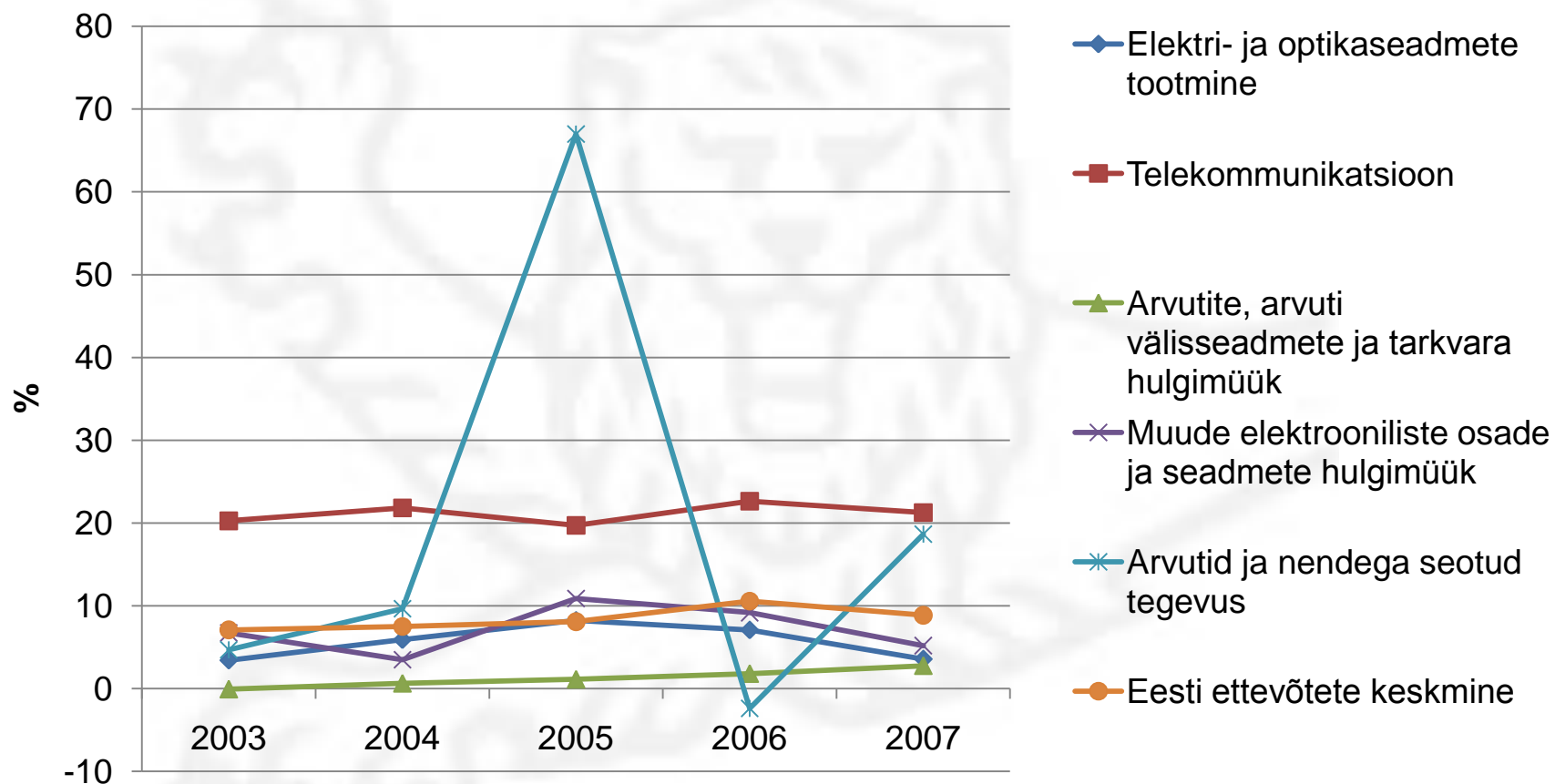

Allikas: Statistikaamet (EMTAK 2003)

IKT sektori ettevõtete eksport

- **Ekspordivad 611 ettevõtet (31%)**
- **Eksport suurem kui 10 MEEK 97 ettevõttel (16%)**
- **18 suurimat (3%) ekspordivad 67% kogu IKT sektori ekspordimahust**
- **18st suureksportöörist 13 on välisomandis**
- **Keskmine ekspordi osakaal käibes 29%, ehkki erinevused alasektoriti suured**
- **2007 vs 2006 ekspordi kasv 7,7%**

IKT sektori ettevõtete kasumlikkus, 2003-2007

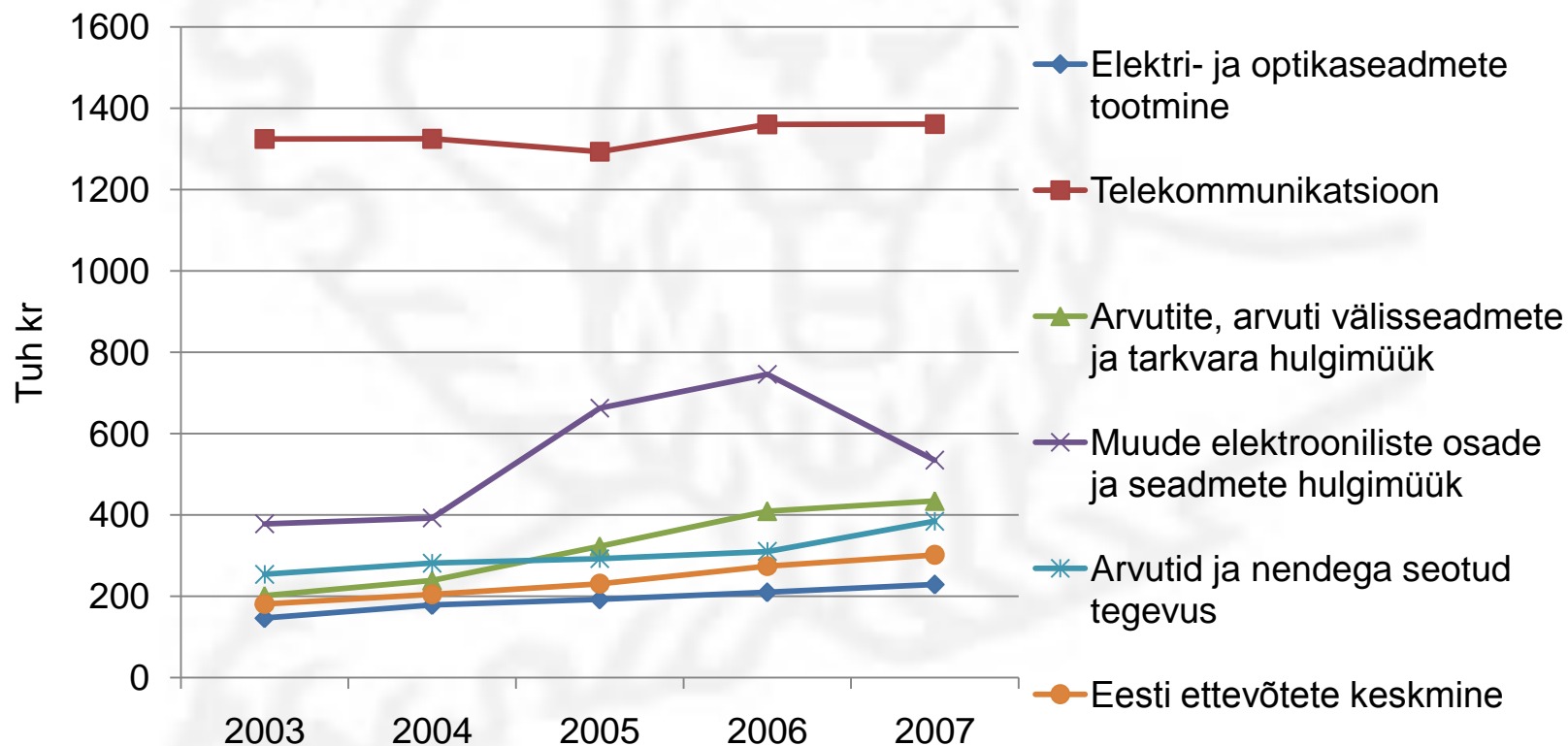

Allikas: Statistikaamet (EMTAK 2003)

IKT ettevõtete tööjootootlikkus, 2003-2007

- Tööjootootlikkuses (lisandväärtus töötaja kohta) märgatavaid paranemisi toimunud ei ole, välja arvatud IKT arvutite teenustega seotud sektoris

Allikas: Statistikaamet (EMTAK 2003)

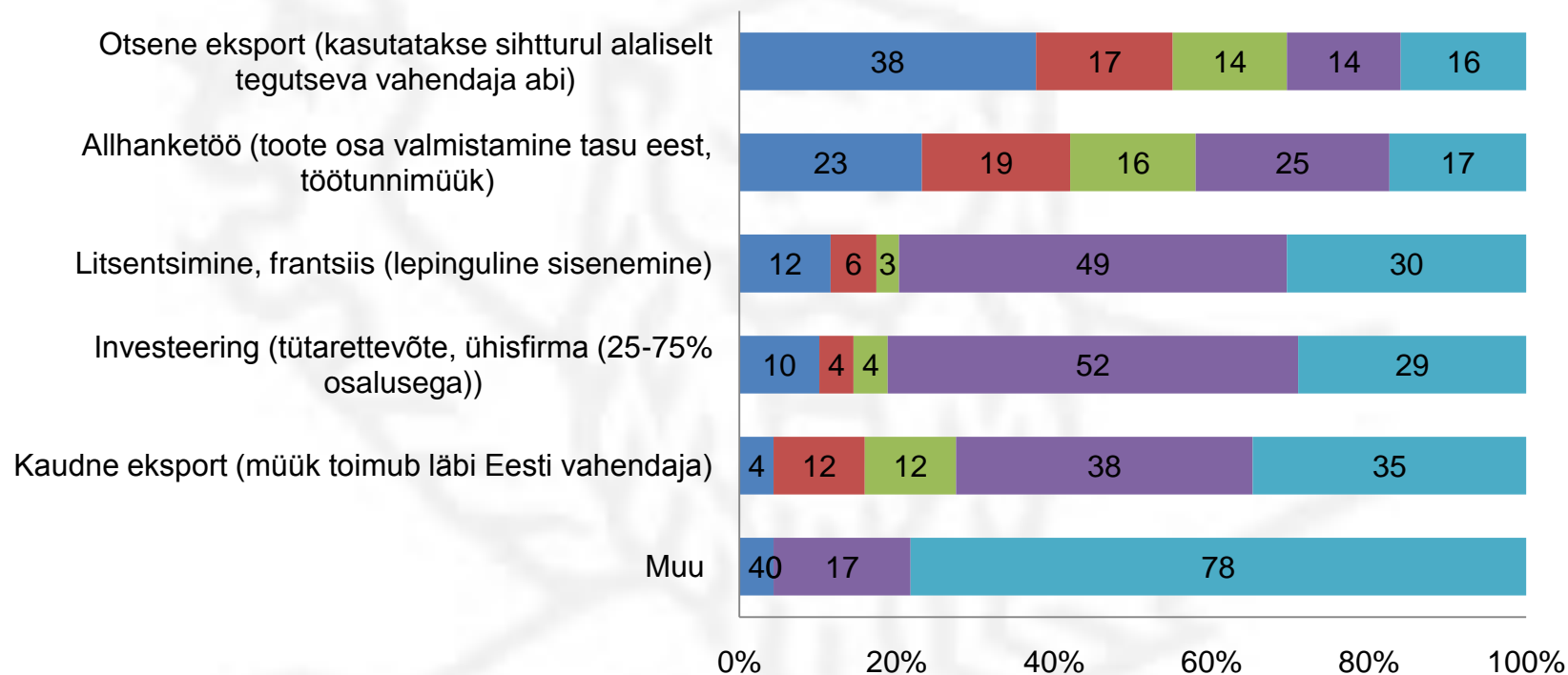
Kokkuvõte IKT sektori peamiste arengute kohta viimastel aastatel

- IKT sektori osakaal ettevõtlussektorist suhteliselt väike
- Sektori tegutseb ligikaudu 2 000 ettevõtet, kellest enamus väiksed teenindusettevõtted
- Üle 40% töötajatest hõivatud 9 suurettevõttes
- 60% ettevõtete käive ei küündi üle 1 MEEK
- 45 suurimat ettevõtet (käive üle 100 MEEK) loovad 75% IKT sektori käibest
- 18 suureksportööri ekspordivad 67% IKT sektori ekspordimahust
- IKT ettevõtete käive ja eksport 2006 vs 2007 kasvas
- IKT ettevõtete kasumlikkuses ja tööjõutootlikkuses suuri muutusi pole toimunud
- Majanduskriisi ajal on kõige suurema löögi alla jäänud tootmisettevõtted, IKT teenusettevõtteid on langus vähem mõjutanud

IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

- Veebiküsitlus viidi läbi 2009. aasta septembris
- Küsitleti kõiki IKT ettevõtteid (va hulgimüügi ettevõtted), kelle müügikäive oli 2007. aastal vähemalt 3 MEEK
- Vastused saadi 89 ettevõttelt, kellest 69 eksportis ja 20 ei eksportinud küsitluse läbiviimise hetkel
- Mitteeeksportivatest ettevõtetest
  - 15% oli alustanud ettevalmistusi eksportimiseks
  - 20% soovis eksportima hakata, kuid polnud veel ettevalmistusi teinud
  - 65% ei planeerinud eksportima hakata
- Vastanute seas on kõige enam programmeerimise, konsultatsiooni jms teenust pakkuvaid ettevõtteid, mikro- ja väikeettevõtteid ning väiksema käibesuurusega ettevõtteid
- Uuringus käsitleb eksport ka ühendusesisest käivet

IKT ettevõtete välisturule sisenemise meetodid

% küsitletud eksportivatest ettevõtetest (n=69)

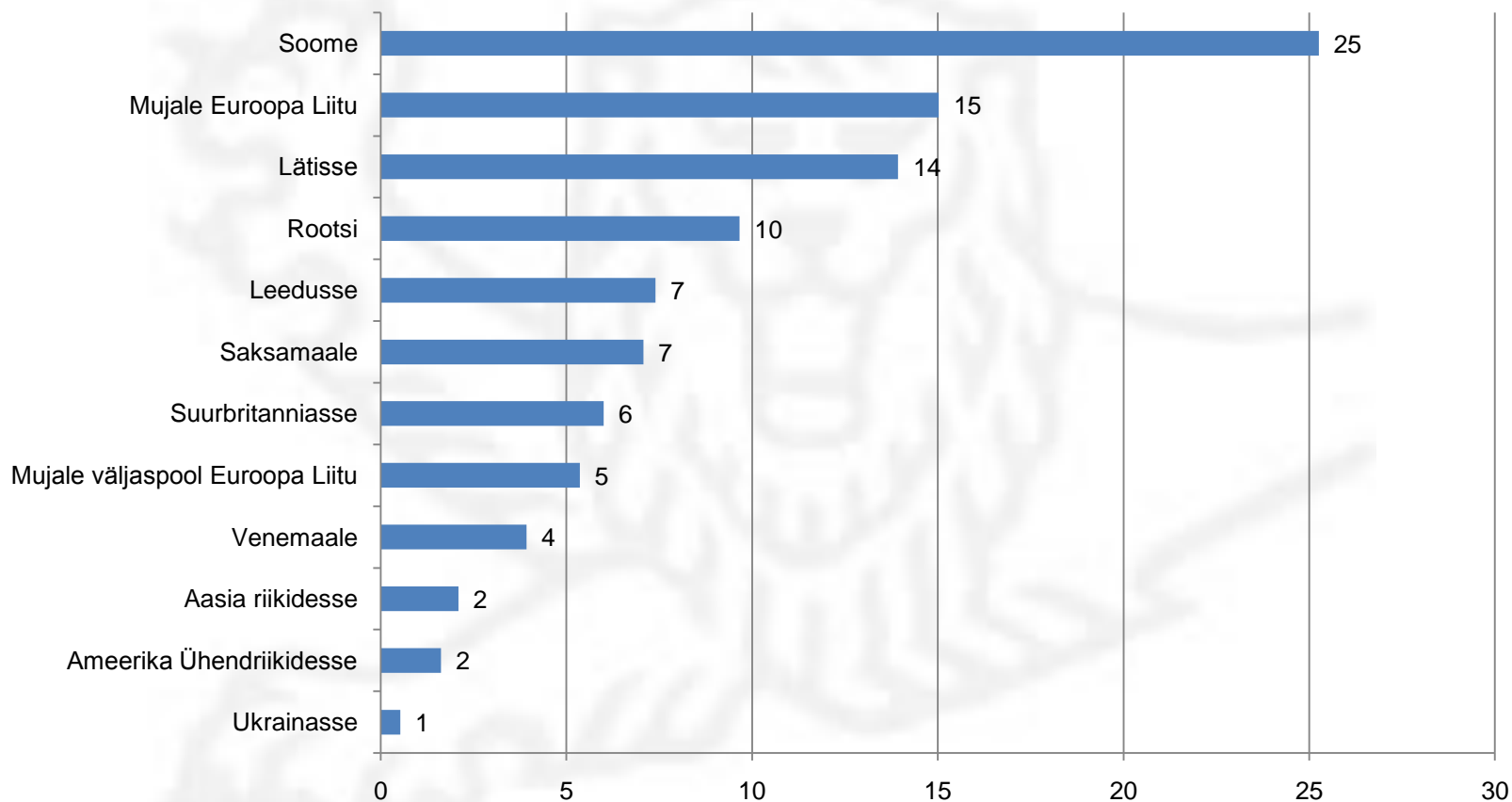
- kasutame väga olulisel määral
- kasutame olulisel määral
- kasutame vähesel määral
- ei kasuta üldse
- vastus puudub

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

Ettevõtete eksporditegevus 2008. aastal

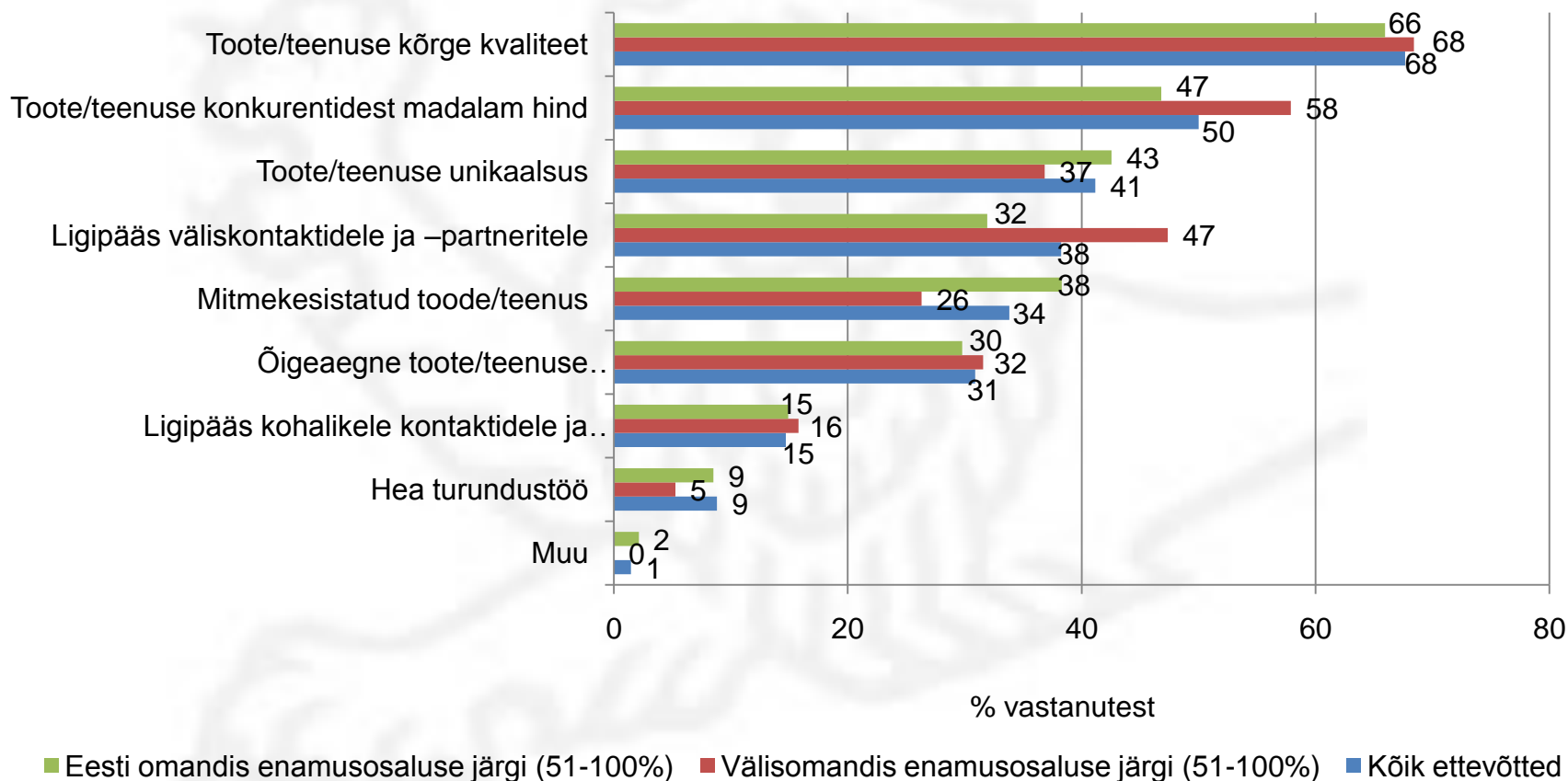
- Eksportivatest IKT ettevõtetest üle poole eksportisid 2008. aastal kuni 5 MEEK
- Eesti omandis olevate ettevõtete ekspordimahud on väiksemad (66% eksportis kuni 5 MEEK) kui välisomandis olevatel ettevõtetel (33% eksportis kuni 5 MEEK)
- Mida suurem ettevõtte seda suurem ekspordikäive (69% keskmise suurusega ettevõtetest eksportis üle 20 MEEK kui sama tegid 5% mikroettevõtetest)
- Välisomandis olevate ettevõtete keskmine ekspordi osakaal käibes (71%) on oluliselt suurem kui Eesti omandis olevatel ettevõtetel (34%)

IKT ettevõtete eksporditurud 2008. aastal (ekspordi osakaal ekspordikäibes, 2008, %)

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

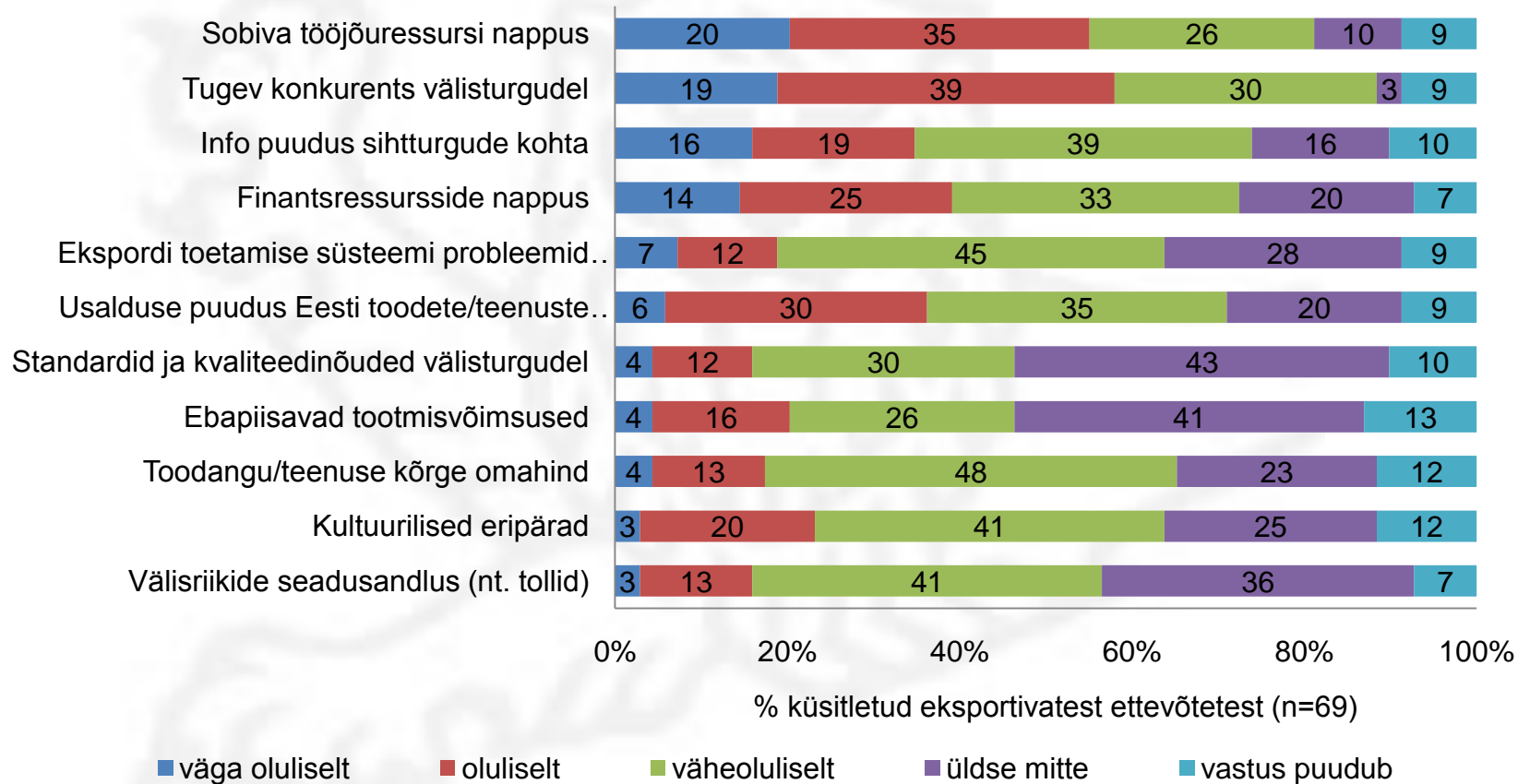
IKT ettevõtete konkurentsieelised teiste ettevõtete eest välisurgudel

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete ekspordi takistavad tegurid

- Mitte-eksportivad ettevõtted pidasid kõige olulisemateks takistusteks info puudust sihtturgude kohta, finantsressursside nappust ja kultuurilisi eripärasid

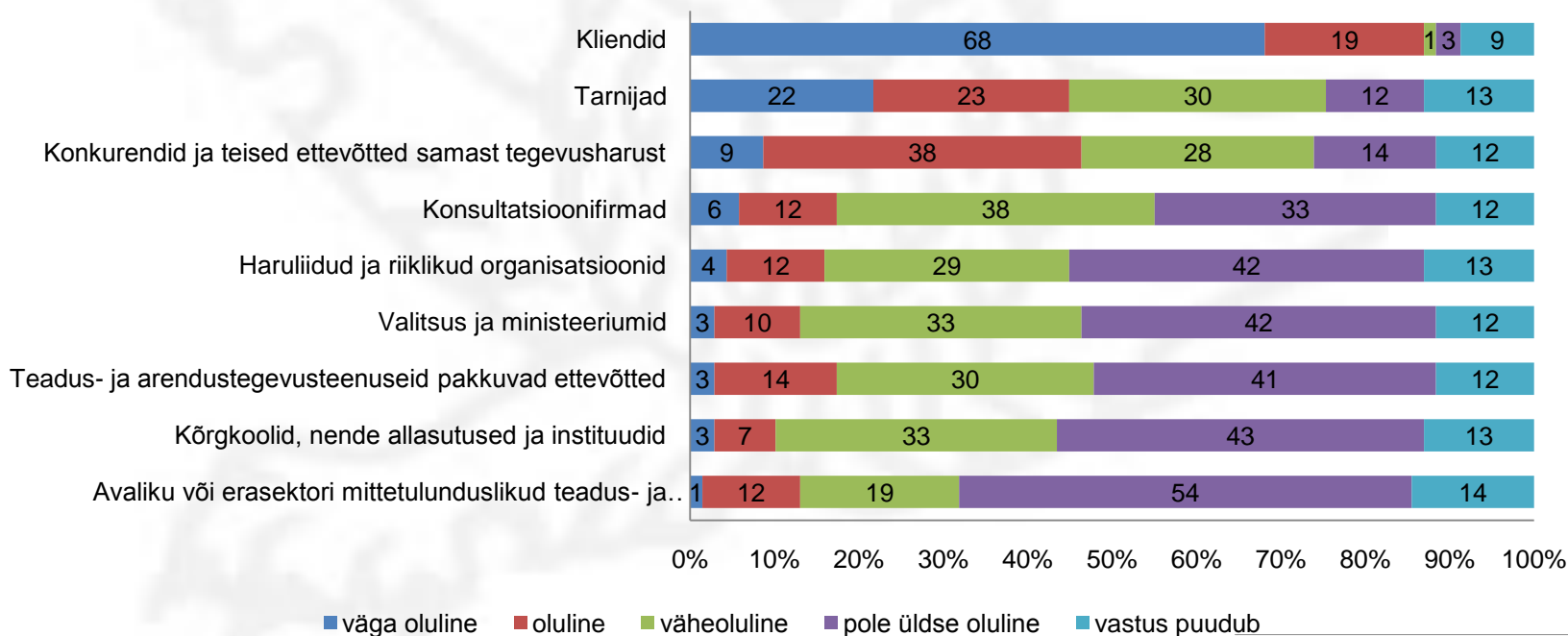

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete koostöö teiste asutustega

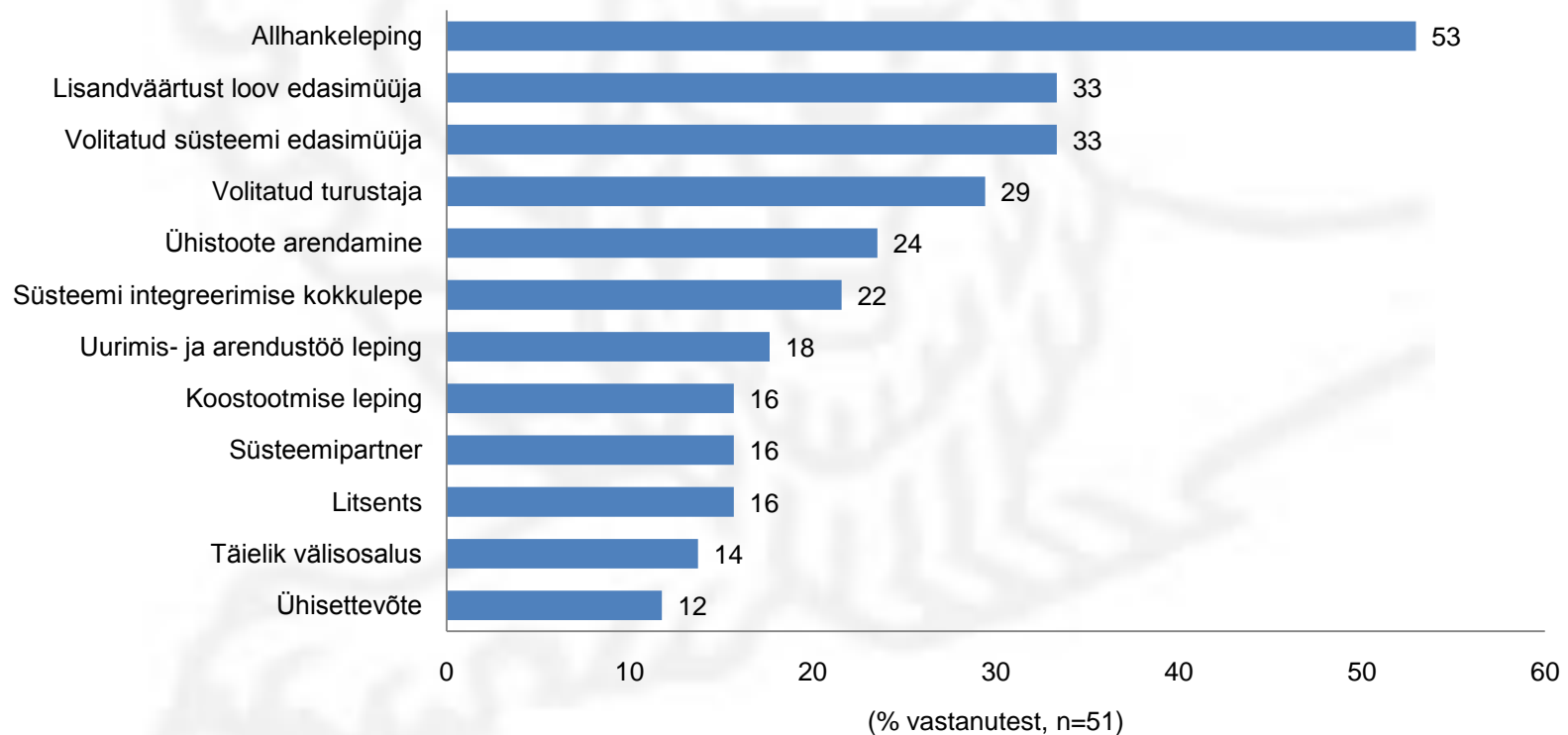
- 70% küsitlusele vastanud eksportivatest ettevõtetest teeb koostööd mõne teise ettevõttega, et müüa enda tooteid/teenused välisurgudel.
- 25% ettevõtetest koostööd ei tee, kuna neil puudub vajadus, neil pole piisavalt kogemusi või nad pole leidnud sobivad partnerit.
- Koostööd takistab kõige enam konkurents, väiksemal määral ka usalduse puudumine ja partneri vähene pühendumine koostööle.
- Kõige rohkem tehakse koostööd müügi ala, kus ligi 20% küsitletutest on 4 või enam partnerit. Samuti tehakse palju koostööd tootearenduse ja turustamise alal.

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete koostöö välispartneritega

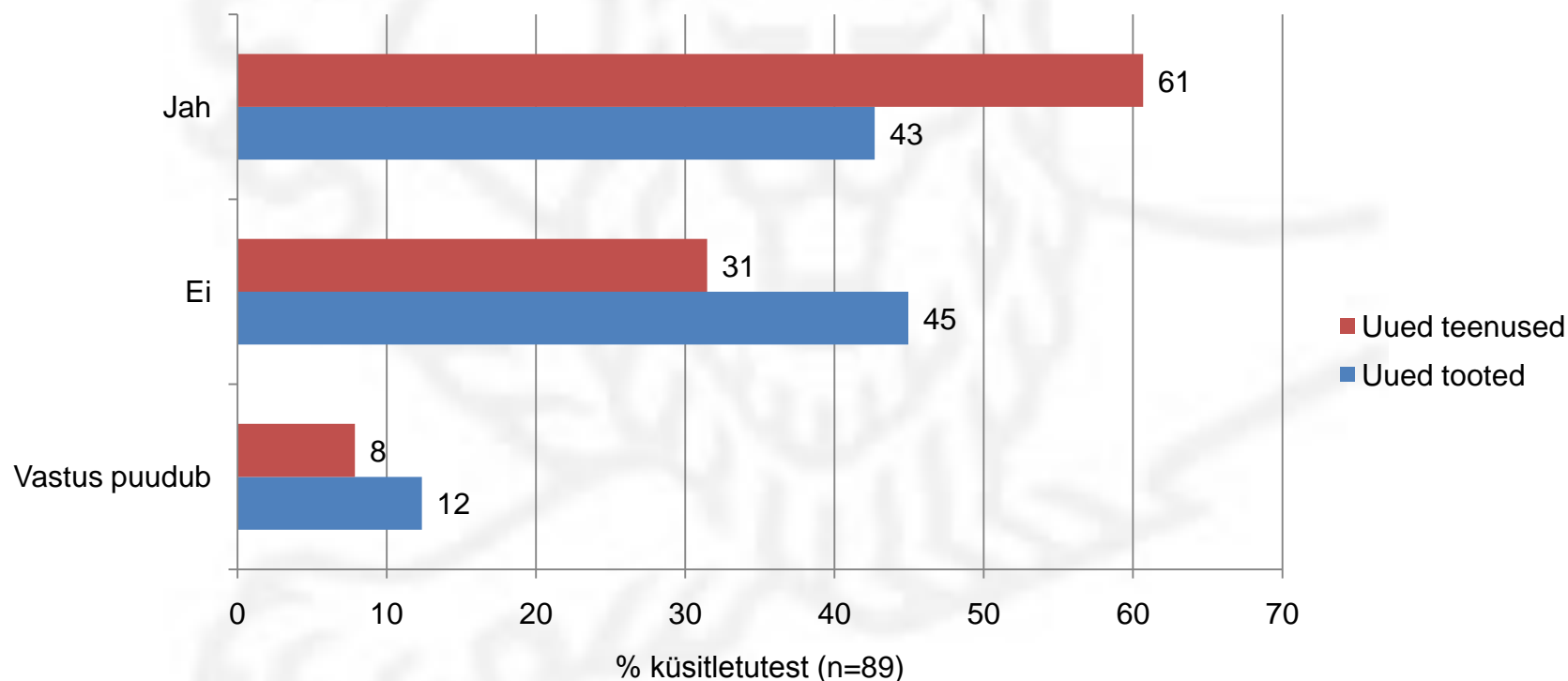
- 74% eksportivatest ettevõtetest teeb koostööd mõne välispartneriga
- Kõige olulisemaks peetakse koostööd välispartneriga müügi ja turustamise ala, samuti tootearenduse ja kvaliteedi valdkonnas, ehkki väiksemal määral. Protsesside ja disaini valdkonnas koostööd väga oluliseke ei peeta

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete arendustegevus

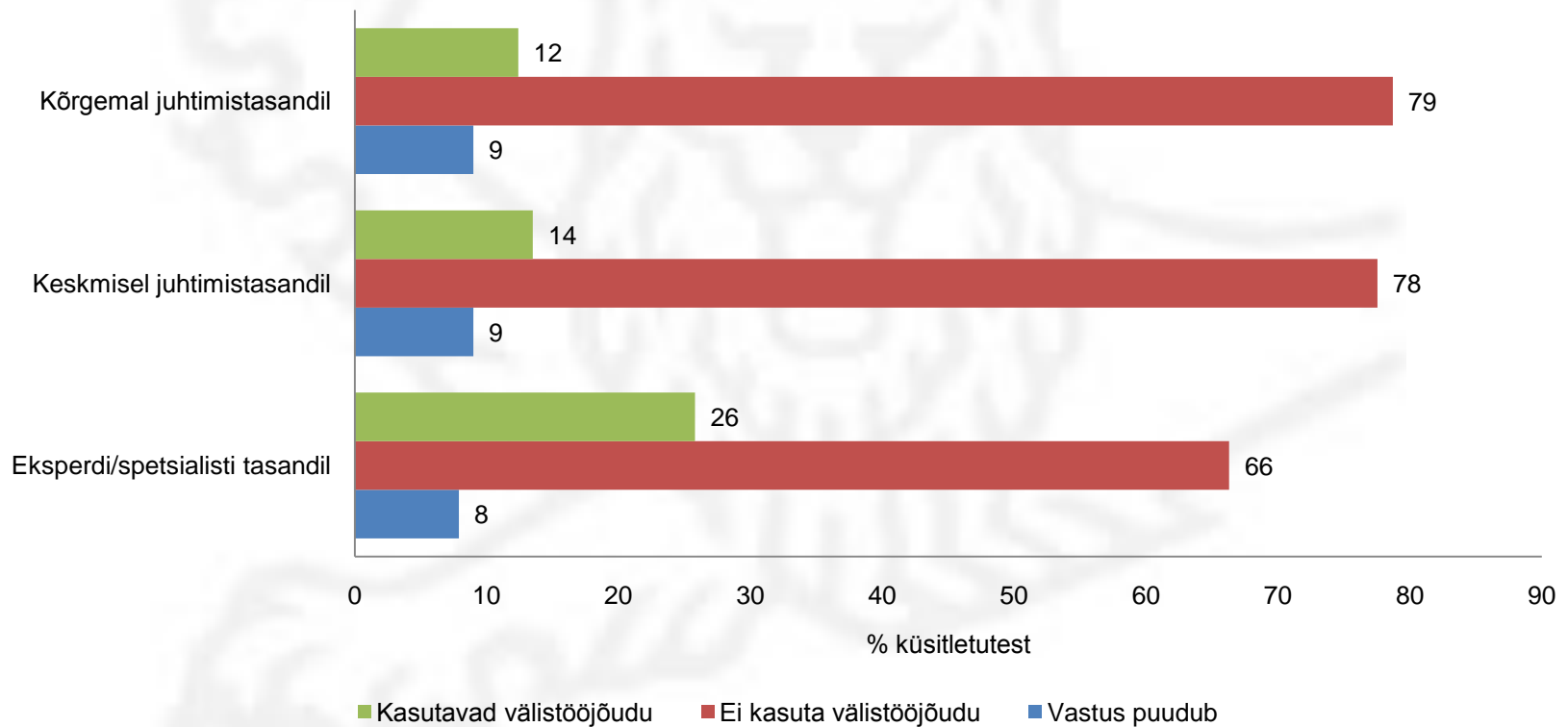
- Kõige enam on IKT ettevõtted registreerinud kaubamärke. Registreeritud patente ja kasulikke mudeleid omavad ainult üksikud keskmisest suuremad IKT ettevõtted
- Rahvusvahelisi juhtimis- või kvaliteedisertifikaate on üksnes 1/3 küsitletutest (peamised on ISO9001 ja ISO9000).

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete muutused tööjõus ja välistööjõu kasutamine

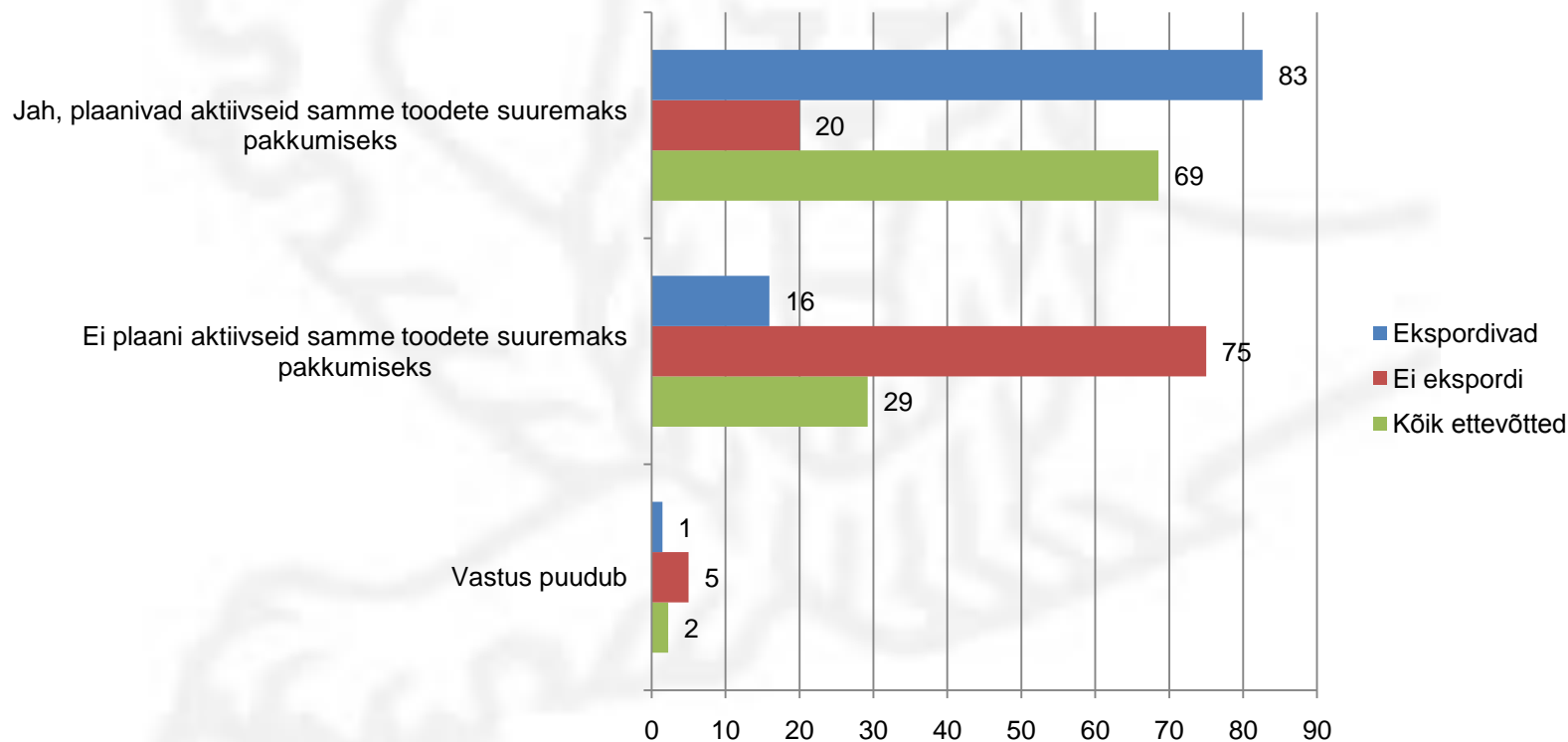
- 56% plaanivad lähima aasta jooksul töökohti juurde luua, nendest 75% plaanivad suurendada töötajate arvu 1-5 töötaja võrra.
- Üksnes 9% plaanivad töötajate arvu vähendada

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

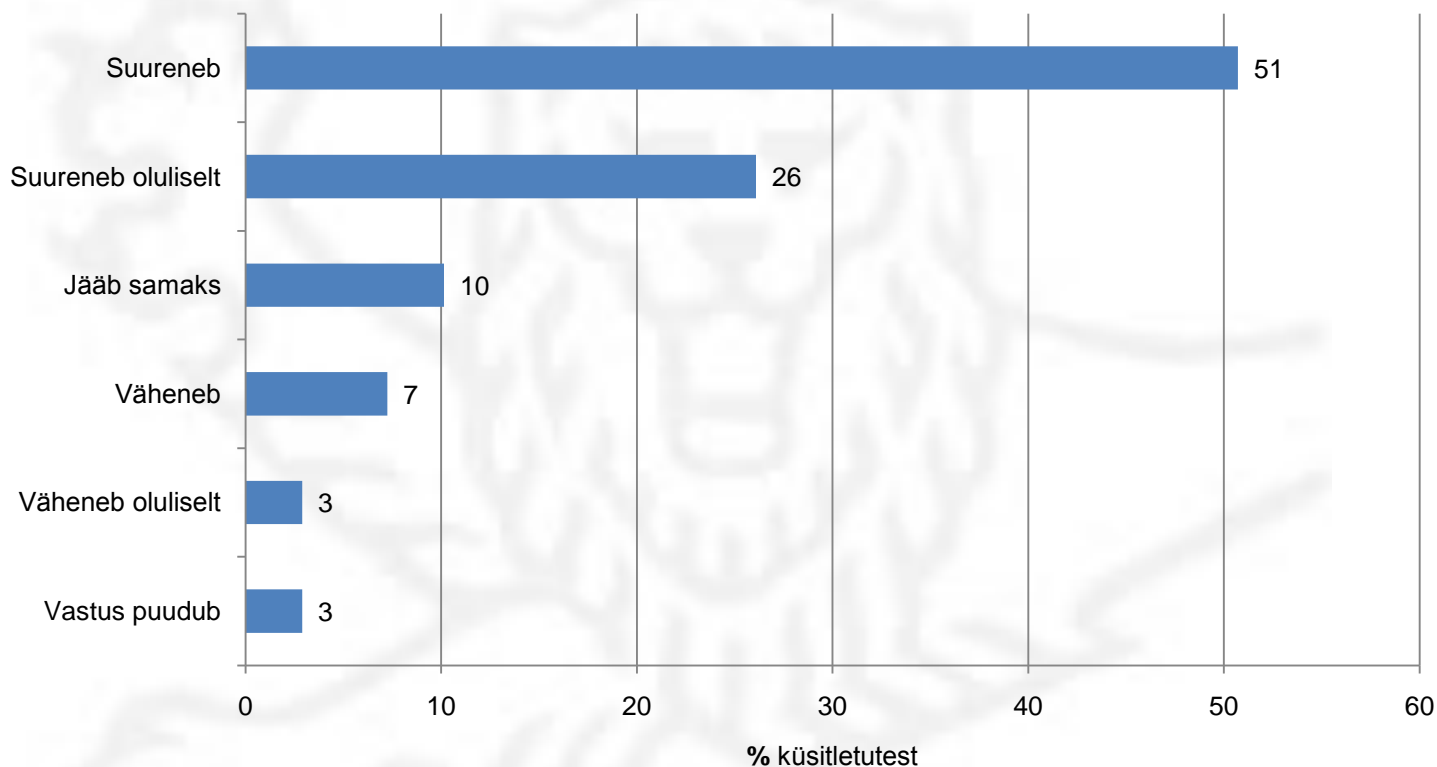
IKT ettevõtete ekspordiplaanid aastal 2010

- 44% küsitletutest plaanivad laiendada tegevust uutele turgudele, 49% sihtturge plaanis muuta pole
- Uusi tooteid ja teenuseid on plaanis eksportima hakata üksnes 29% küsitletutest, 61% seda teha ei plaani

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

IKT ettevõtete ekspordimahu muutumine lähema viie aasta jooksul

Allikas: IKT ettevõtete ekspordiküsitlus 2009

Milliseid ekspordi-info alaseid teenuseid saaks EAS ettevõtjale pakkuda?

- Peamiselt soovitakse toetuseid ekspordile, koolitusele, turundusele, tootearendusele ja projektide kirjutamiseks
- Samuti vajatakse rohkem infot sihtturgude kohta ning sihtturu analüüse
- Oodatakse suuremat info liikumist ka messidel osalemise, konkreetsete riikide, klientide ja sektorite kohta

Kokkuvõte ja soovitused IKT sektori ekspordivõimaluste arendamiseks

- **Sobiva tööjõuressursi nappus** - Enam tuleks panustada erinevatele IKT alastele koolitustele ning kaardistada, millise kvalifikatsiooniga spetsialiste vajatakse. Spetsialistide puudust aitab leevendada ka välistööjõu kaasamine teatud teenuste osutamisel.
- **Alustavatel ja potentsiaalsetel eksportööridel** oleks suur abi informatsioonist sihtturgude kohta. Abi oleks koolitustest-seminaridest nii sihtturgude kohta üldiselt kui ka IKT sektori spetsiifikat arvestades.
- **Kogemustega eksportöörid** kasutavad enamasti vahendajat sihtturul või teevad allhanketööd ning **turundust enda tugevuseks ei peeta** - vajadus iseseisva turundustöö ja tihedama koostöö järgi teiste ettevõtetega. Kompetentside väljaarendamise osas saavad tuge pakkuda nii EAS kui haruliidud.
- Ilmselt majanduskriisi möödudes tuleb üha enam mõelda sellele, kuidas kõrgete palgakulude tingimustes konkurentsieelist säilitada – teadus- ja arendusasutuste ning kõrgkoolidega tehakse koostööd vähe. Üheks põhjuseks on ilmselt vajaduse puudumine – oma tooteid peetakse niigi unikaalseteks. **Soodustada T&A tegevust ning koostööd kõrgkoolide ning T&A asutustega**

Ja veel...

- Enam tuleks **soodustada ka haruliidu ja ettevõtete vahelist koostööd**, mida ettevõtted ei pea hetkel väga oluliseks - kaasa aidata informatsiooni liikumisele ja sektori tutvustamisele
- Peamine **koostööd takistav tegur on konkurents ja usalduse puudumine** – koostöövõrgustikes osalemine ja erinevad koostöösuhted olulised edasiseks arenguks, vajab pikaajalisemaid pingutusi nii ettevõtjate kui tugistruktuuride poolt
- Paljud ettevõtted mainisid oluliste eksporti takistavate teguritena ka finantsressursside nappust ja usalduse puudust Eesti toodete/teenuste osas, siis on **eksporditoetuste ja – garantiide jätkuv pakkumine asjakohane**, eriti alustavatele eksportööridele.
- Tuleb tõdeda, et EAS ja KredEx paljuski juba pakuvad toetusmeetmeid, mida IKT ettevõtted soovivad, ilmselt **pole informatsioon vaatamata tehtud teavitamisele paljude ettevõteteeni jõudnud**.

Aitäh tähelepanu eest!

Helena.Rozeik@praxis.ee